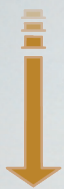
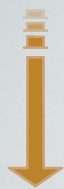

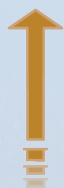
- 200 000–150 000 f.Kr. Dei første moderne menneska oppstår i Aust-Afrika.
- 100–60 000 f.Kr. Sankarar og jegerar vandrar ut av Afrika, via den arabiske halvøya, og inn i Midtausten.
- 80 000–60 000 f.Kr. Dei første menneska slår seg ned i Sør-Asia og Kina.
- 60 000–40 000 f.Kr. Australia og Ny-Guinea blir nådde ved sjøreiser frå øy til øy.
- 50 000–35 000 f.Kr. Dei første sankarane og jegerane når Sentral- og Sør-Europa.
- 25 000–10 000 f.Kr. Dei første menneska slår seg ned i Amerika.
- 20 000–10 000 f.Kr. Siste istid tek slutt.
- 8000 f.Kr. Dei første busetnadene langs norskekysten.

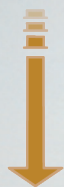

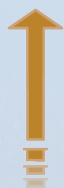
- 11 000 f.Kr. Sankarar i Midtausten haustar ville kornsortar med steinsigd.
- 10 000 f.Kr. Jordbruk i Midtausten.
Hunden er tamd.
- 9 000 f.Kr. Dei første jordbrukssamfunna oppstår i området Den fruktbare halvmånen (frå Middelhavet/Svartehavet til Persiabukta).
- 7000 f.Kr. Dei første spora etter risdyrking i Kina og Sør-Asia.
- 6500 f.Kr. Villkrøter blir tamde til husdyr i Midtausten.
Jordbruket til Europa.
- 4000–3000 f.Kr. Jordbruket når Skandinavia.
- 3000 f.Kr. Mais blir dyrka i Mellom-Amerika.
- 1800 e.Kr. Jordbruket når Australia.

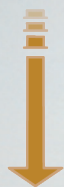

3500 f.Kr.	Dei tidlegaste byane veks fram i Mesopotamia. Dei første tributtsamfunna.
3100 f.Kr.	Hieroglyfane blir utvikla.
3000 f.Kr.	Egypt samla til eitt kongerike.
2700 f.Kr.	Dei første pyramidane blir bygde i Egypt.
2500–1800 f.Kr.	Indus-sivilisasjonen i dagens Pakistan.
2000–1400 f.Kr.	Den første europeiske sivilisasjonen på Kreta.
1600–1027 f.Kr.	Shang-sivilisasjonen i Kina.
1504–1492 f.Kr.	Egypt når si største utstrekning.
1200–100 f.Kr.	Olmec-sivilisasjonen i Mexico.

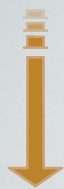

800–500 f.Kr.	Grekarane etablerer byar og koloniar rundt Svartehavet og Middelhavet.
509–507 f.Kr.	Athen blir eit demokrati, og Roma opprettar ein republikk.
500–338 f.Kr.	Gresk stordomstid.
490–479 f.Kr.	Persarkrigane.
431–404 f.Kr.	Den peloponnesiske krigen mellom Sparta og Athen.
338 f.Kr.	Filip av Makedonia legg under seg dei greske byane.
323 f.Kr.	Riket til Aleksander den store når si største utstrekning.

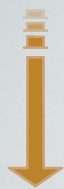

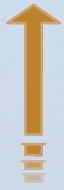
509–31 f.Kr.	Romarriket blir styrt som republikk.
264–146 f.Kr.	Punarkrigane mellom Roma og Kartago.
44 f.Kr.	Cæsar blir myrda. Borgarkrig bryt ut.
27 f.Kr.–476 e.Kr.	Det romerske keisardømmet.
27 f.Kr.–14 e.Kr.	Augustus keisar i Roma.
115–117 e.Kr.	Romarriket når si største utstrekning under keisar Trajan.
235–284 e.Kr.	Borgarkrig, invasjonar og økonomisk krise fører riket til kanten av samanbrot.
391 e.Kr.	Kristendommen blir offisiell statsreligion i Romarriket.
395 e.Kr.	Romarriket delt i to, Vestromarriket og Austromarriket.
476 e.Kr.	Den siste vestromerske keisaren blir styrta av germanske troppar. Vestromarriket går under.
1453 e.Kr.	Tyrkarane erobrar den austromerske hovudstaden, Konstantinopel. Austromarriket går under.

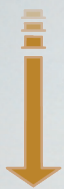

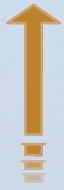
300–600	Folkevandringstid.
768–814	Frankerriket når si største utstrekning under Karl den store, som blir krona til keisar av paven i Roma.
800–1000	Vikingar, arabarar og madjarar angrip Vest-Europa.
962	Otto I blir krona av paven til første tysk-romerske keisar.
1054	Brot romersk-katolsk og gresk-ortodoks kyrkje.
1066	Vilhelm Erobraren tek England.
1100–1200	Krosstoga.
1119	Det første universitetet i Europa blir oppretta i Bologna i Italia.
1337–1453	Hundreårskrigen mellom England og Frankrike.
1347–1351	Svartedauden i Europa.

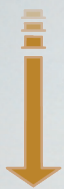

800–1000	Norsk busetnad på øyane i vest.
880–900	Tilnærma tidspunkt for slaget i Hafrsfjord. Harald Hårfagres kongedømme.
950–1050	Kristendommen vinn innpass.
1014	Ladejarlane mistar makta i Trøndelag og Nord-Noreg.
1030	Olav Haraldsson (Olav den heilage) fell i slaget på Stiklestad.
1035–1130	Eitt rike, styrt av einekongar og samkongar.
1130–1240	Borgarkrigane.
1152	Erkebispedømme blir oppretta i Nidaros.
1163	Magnus Erlingsson blir konge etter ny tronfølgjelov.
1184	Sverre Sigurdsson slår Magnus i slaget ved Fimreite.
1217	Håkon Håkonsson, barnebarn av Sverre, blir konge.

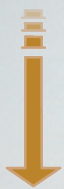

- 1217 Håkon Håkonsson blir konge.
- 1239–1240 Opprøret til Skule Bårdsson avsluttar borgarkrigane.
- 1260 Håkon Håkonssons tronfølgjelov.
- 1263 Magnus Lagabøte blir konge.
- 1260–1270 Noregsveldet på det største.
- 1274 Landslova.
- 1276 Bylova.
- 1277 Sættargjerda i Tønsberg – avtale mellom konge og kyrkje.
- 1280 Eirik Magnusson blir konge.
- 1299–1319 Håkon 5. Magnusson er konge. Døyr utan mannleg arving i 1319.

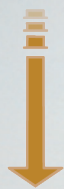

1319–1355	Felles konge med Sverige.
1349	Svartedauden kjem til Noreg (Bergen).
1350–1400	Hanseatane i norske byar.
1380–1814	Felles konge med Danmark.
1397	Kalmarunionen mellom Danmark, Sverige og Noreg.
1450	Avtale om evig union mellom Danmark og Noreg.
1536–1537	Det norske riksrådet avskaffa. Reformasjon. Noreg lydrike under Danmark.

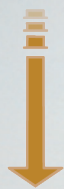

Ca. 1700 f.Kr.	Indoeuropearane vandrar inn i Indusdalen.
Ca. 550–ca. 480 f.Kr.	Konfutse og Buddha.
221 f.Kr.	Kina samla til eitt rike.
Ca. 570–632	Muhammad lever på den arabiske halvøya.
632–850	Islam ekspanderer.
700–1200	Arabarane styrer i Midtausten.
1100–1500	Ghana, Mali, Songhai og Zimbabwe er dei viktigaste rika i Afrika sør for Sahara.
1200–1400	Verdsriket til mongolane.
1300–1850	Det osmanske riket styrer i Midtausten.
1526–1857	Mogulriket i India.
1603–1868	Tokugawa-shogunatet i Japan.

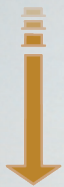

Ca. 600 f.Kr.	Dei første myntane blir prega i Hellas og Kina.
1000	Song-dynastiet i Kina og abbasid-kalifatet har komme lengst i handel og teknologi.
1000–1300	Byvekst i Vest-Europa.
1450–1550	Portugisiske handelsstasjonar i Afrika, Brasil og Asia.
1500–1800	Den handelskapitalistiske perioden. Europearane tek kontroll over handelen på verdshava.
1600–1800	England og Nederland dominerer verdshandelen.
1698–1775	Storbritannia aukar eksporten og importen av varer med mellom 500 og 600 %.

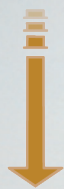

1432–1488	Portugisiske ekspedisjonar utforskar kysten av Vest-Afrika.
1492	Columbus «oppdagar» Amerika.
1498	Vasco da Gama når India.
1500–1550	Spaniarane erobrar Latin-Amerika.
1519	Hernán Cortés erobrar aztekarriket i Mexico.
1519–1521	Magellan legg ut på den første jordomseglinga.
1531–1535	Francisco Pizarro erobrar inkariket i Peru.
1607	Første permanente engelske busetnad i Nord-Amerika blir oppretta i Jamestown, Virginia.
1608	Fransk busetnad i Quebec i Canada.
1652	Nederlendarar etablerer Kapp-kolonien på sørspissen av Afrika.
1769	James Cook til Australia.

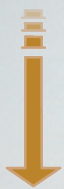

- 1419 Madeira får portugisisk busetnad og produserer sukker.
- 1501 Portugisarane finn Brasil. Gode vilkår for sukkerproduksjon her.
- 1510–1520 Dei første afrikanske slavane kjem til Amerika.
- 1545–1548 Store sølvfunn i Andesfjella og i Mexico.
- Frå 1570-åra Auka handel mellom Europa og Kina.
- 1600–1700 Nederland og England tek over etter spaniarane og portugisarane som dei fremste på verdshava.
- 1624–1654 Nederlendarane utviklar sukkerproduksjon i Brasil.
- 1763 Storbritannia tek kontroll over India.
- 1780 Den transatlantiske slavehandelen når sitt høgaste omfang med mellom 60 000 og 70 000 slavar i året.

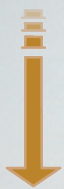

1300–1500	Renessansen veks fram i dei norditalienske byane.
1473–1543	Nikolaus Copernicus, som hevdar at sola er sentrum i universet.
1517	Martin Luther offentleggjer sine 95 tesar i Wittenberg i Tyskland og set i gang den protestantiske reformasjonen.
1519–1556	Karl 5. regjerer som tysk-romersk keisar.
1545–1563	Kyrkjemøtet i Trento i Italia.
1555	Religionsfreden i Augsburg gir dei tyske fyrstane rett til å velje den lutherske eller den katolske læra.
1618–1648	Trettiårskrigen i Tyskland, mellom keisaren og lokale fyrstar.

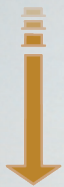

- 1555 Freden i Augsburg.
- 1556 Keisar Karl 5. abdiserer (gir avkall på trona).
- 1618–1648 Trettiårskrigen i Tyskland.
- 1629–1640 Karl 1. prøver å styre England utan Parlamentet.
- 1649–1660 Forsøk med republikk i England.
- 1660 Einevelde blir innført i Danmark-Noreg.
- 1661 Ludvig 14. innfører eineveldig styre i Frankrike.
- 1682 Peter 2. blir tsar i Russland og begynner moderniseringa av landet.
- 1688 The Glorious Revolution slår fast at Parlamentet har ei hovudrolle i det britiske styresettet.

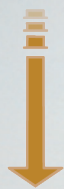

1624	Den eldste bevarte norske kyrkjeboka blir teken i bruk i Andebu i Vestfold.
1664–1666	Det blir laga lister over alle mannspersonar i dei norske bygdene.
1735	Årlege tal på fødde, døde og ektevigde blir samla inn frå prestane.
1769	Den første folketeljinga i Noreg.
1801	Den første folketeljinga med opplysningar om einskildmenneske. 77 000 gardbrukarar og 55 000 husmenn. 10 % av befolkninga i Noreg bur i byar.

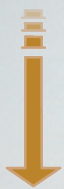

1520	Om lag 170 000 nordmenn.
1665	Om lag 440 000 nordmenn.
1665–1669	Produksjonen på alle norske gardar blir registrert i ein matrikkel.
1723	Ny matrikkel med opplysningar om kvar gard.
1750–1760	Potetdyrking kjem i gang fleire stader i Noreg.
1769	725 000 nordmenn i den første folketeljinga.
1801	880 000 nordmenn i ei folketeljing med omtale av kvar person.

1500	Vannsaga kjem i bruk i Noreg.
1500–1650	Trelastnæringa utviklar seg.
1600–1700	Bergverksnæringa utviklar seg.
1623	Sølvverket på Kongsberg.
1644	Koparverket på Røros.
1650–1750	Sjøfartsnæringa utviklar seg.
1661	19 % av jorda i Noreg blir driven av sjølveigarar.
1750–1752	Dei første lovene som galdt vilkåra til husmennene.
1770	Kring halvparten av jorda i Noreg blir no driven av sjølveigarar.
1801	Folketeljinga viser at landet har 1800 embetsmenn, 8000 byborgarar, 77 000 gardbrukarar og 55 000 husmenn.

1536–1537	Det norske riksrådet avskaffa. Noreg lydrike under Danmark. Reformasjonen.
1625–1660	Skatt og toll blir hovudinntektene for staten.
1660	Arvekongedømme og einevelde blir innført.
1660–1670	Reform av det dansk-norske styringsverket.
1684–1687	Danske og Norske lov.
1700–1720	Den store nordiske krigen.
1716 og 1718	Svenske angrep på Noreg.
1736	Konfirmasjon blir innført.
1739/41	Offentleg skolevesen oppretta (Allmugeskulen).
1741	Den første fattiglova (for Akershus stift/bispedømme).

